

ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

750 – 480 π.Χ.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΡΧΑΪΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Αρχαϊκή εποχή ονομάζεται συμβατικά η περίοδος από τα μέσα περίπου του 8^{ου} αιώνα π.Χ. μέχρι και την πρώτη εικοσαετία του 5^{ου} αιώνα π.Χ.

Είναι η περίοδος της **προετοιμασίας** και των **απαρχών** της οικονομικής, της πολιτικής και πολιτιστικής εξέλιξης του ελληνικού κόσμου.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΪΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

1. **Η οικονομικοκοινωνική κρίση** στα τέλη της ομηρικής εποχής αντιμετωπίστηκε από τα μέσα του 8ου αι. π.Χ.
 - με τη δημιουργία των οργανωμένων πόλεων – κρατών
 - με την ίδρυση αποικιών (**δεύτερος ελληνικός αποικισμός**)
2. **Εποχή πνευματικών αναζητήσεων και διαμόρφωσης** του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού (7^{ος} και 6^{ος} αι. π.Χ.)
3. **Αγώνες των Ελλήνων εναντίον των «βαρβάρων».**
Από τους αγώνες αυτούς οι Έλληνες
 - **εξήλθαν νικητές**
 - **ενίσχυσαν** την **εθνική** τους **συνείδηση**
 - **επικύρωσαν** την αποτελεσματικότητα της **οργάνωσης**, με το θεσμό της πόλης – κράτους.

Η ΠΟΛΗ-ΚΡΑΤΟΣ

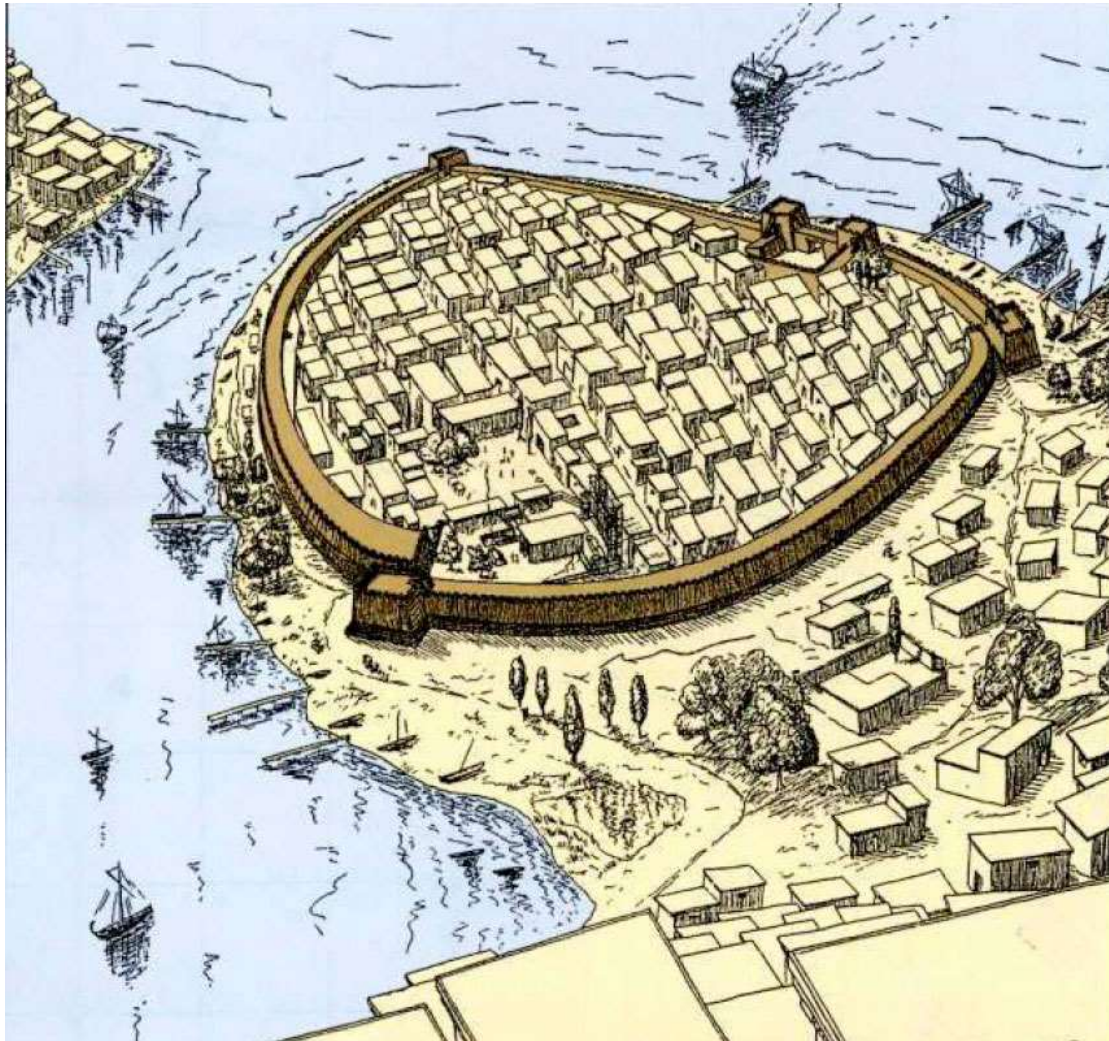
Ορισμός της πόλης-κράτους

- Ο όρος πόλη-κράτος δηλώνει
 - **την έννοια του χώρου** και
 - **την οργανωμένη κοινότητα ανθρώπων** κάτω από ορισμένη εξουσία.

Η οργάνωση της πόλης –κράτους προϋποθέτει:

- την **κυριαρχία σε συγκεκριμένο χώρο**, που αντιστοιχεί σε όρια μιας πόλης ή μιας ευρύτερης περιοχής μαζί με την πόλη και
- τη **συγκρότηση εξουσίας** για την αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων.

Συστατικά στοιχεία της πόλης κράτους

Από γεωγραφική άποψη διαμορφωνόταν συνήθως ως εξής

- **Η πόλις ή άστυ** ήταν ο **χώρος** που αποτελούσε κέντρο άσκησης της εξουσίας, και ήταν τειχισμένος τις περισσότερες φορές.
- **Η ύπαιθρος χώρα** ήταν η ευρύτερη περιοχή γύρω από το άστυ, καλλιεργήσιμη με διάσπαρτους μικρότερους οικισμούς, τις κώμες.

Από οργανωτική άποψη, οι κάτοικοι της πόλης κράτους, δηλαδή οι πολίτες,

- **συμμετείχαν** στη διαχείριση των κοινών
- **έπαιρναν** μικρότερο ή μεγαλύτερο **μέρος** στη λήψη των **αποφάσεων**.

Ο τρόπος άσκησης της εξουσίας και η συμμετοχή ή μη των πολιτών σε αυτόν όριζε το **πολίτευμα**.

Με βάση το παρακάτω απόσπασμα από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη
πώς γεννήθηκε η πόλη κράτος;
ποιος είναι ο στόχος της πόλης κράτους;

Η προέλευση της πόλης-κράτους και οι λόγοι ύπαρξης της

Είναι φανερό λοιπόν ότι η πόλη δεν είναι η εγκατάσταση των ανθρώπων σε μια περιοχή και το ότι δεν αδικούνται μεταξύ τους και ότι έχουν σχέσεις συναλλαγής. Αυτά είναι αναγκαία για να υπάρξει μια πόλη, αλλά και εάν όλα αυτά θα συμβούν, δεν υπάρχει μία πόλη, αλλά μόνο όταν θα υπάρξει σωστή επικοινωνία και των οικογενειών και των γενών χάριν τέλειας και αυτάρκους ζωής. Τούτο όμως δε θα συμβεί παρά μόνο με την εγκατάσταση σε μια περιοχή και με τις επιγαμίες των κατοίκων, γι' αυτό και δημιουργήθηκαν ανά τις πόλεις δεσμοί από επιγαμίες και θρησκευτικές τελετές και θυσίες και τρόποι κοινής συμβίωσης. Όλα αυτά είναι έργο φιλικής διάθεσης, γιατί και η επιθυμία για συμβίωση είναι φιλική διάθεση. Σκοπός, λοιπόν, της πόλης είναι το ζειν καλώς και όλα αυτά υπάρχουν για την επιτυχία του τελικού στόχου. Πόλη, λοιπόν, είναι η ένωση συγγενικών ομάδων και κοινοτήτων με σκοπό την επιτυχία μιας τέλειας και αυτάρκους ζωής. Τούτο είναι, όπως είπαμε η ευτυχισμένη και ενάρετη ζωή. Επομένως, πρέπει να θέσουμε ότι η πολιτική κοινωνία είναι προς χάριν των καλών πράξεων των πολιτών και όχι μόνο για τη συμβίωσή τους.

Αριστοτέλης, Πολιτικά 1280b 32-45' 1281a 1-4.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Η **ελευθερία**, δηλαδή οι πολίτες αγωνίζονταν για την **ανεξαρτησία** τους υπερασπίζοντας την ελευθερία της πόλης.
2. Η **αυτονομία**, δηλαδή οι πολίτες συνέβαλλαν στη διακυβέρνηση με νόμους που οι ίδιοι είχαν θεσπίσει για να πετύχουν την αυτονομία της.
3. Η **αυτάρκεια**, δηλαδή οι πολίτες συμμετείχαν στην παραγωγή για να καλύψουν τις ανάγκες τους και να ενισχύσουν την αυτάρκεια της πόλης τους.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ-ΚΡΑΤΟΥΣ

- Η επιβίωση και η εξέλιξη κάθε πόλης κράτους ήταν άμεσα συνδεδεμένη με τις τρεις βασικές επιδιώξεις των πολιτών της. Οι επιδιώξεις αυτές
 - αποτέλεσαν τη γενεσιουργό δύναμη των **επιτευγμάτων** και της πολιτισμικής πορείας των Ελλήνων.
 - λειτούργησαν παράλληλα ως τροχοπέδη (= εμπόδιο) για την **οργάνωση** των Ελλήνων σε **ενιαίο κράτος**.
- Ο συνεχής αγώνας των πολιτών των ελληνικών πόλεων-κρατών, με σκοπό την εξασφάλιση της ελευθερίας, της αυτονομίας και της αυτάρκειας της πόλης τους, ήταν ένα κίνητρο που οδηγούσε σε μια μορφή πατριωτισμού με έντονο τοπικιστικό πνεύμα.
 - Η μορφή αυτή του πατριωτισμού τόνιζε τις διαφορές μεταξύ των Ελλήνων, προκαλούσε συχνά εμφύλιες συγκρούσεις και κυρίως, **δε διευκόλυνε την ένωσή τους**.

Η έννοια του πολίτη στους λαούς της Μέσης Ανατολής

- Οι λαοί της Μεσοποταμίας ήδη από την 4^η χιλιετία π.Χ. ήταν **οργανωμένοι σε πόλεις** με αναπτυγμένη οικονομική και πολιτιστική δραστηριότητα (Σουμέριοι).
- Σε καμιά όμως από αυτές τις πόλεις οι κάτοικοι δεν ανέπτυξαν «πολιτική» δραστηριότητα, δηλαδή δεν είδαν τη ζωή τους συνδεδεμένη με τις ιδέες
 - της ελευθερίας,
 - της αυτόβουλης δράσης για την αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων και
 - της κατοχύρωσης των δικαιωμάτων τους.

Η έννοια του πολίτη στις ελληνικές πόλεις-κράτη

- **Μόνο** μέσα στις ελληνικές πόλεις-κράτη **οι έννοιες του «πολίτη» και της «πολιτικής»** απέκτησαν υπόσταση και έγιναν πραγματικότητα.
- Ο θεσμός της πόλης-κράτους ήταν **σημαντική καινοτομία** με μεγάλες συνέπειες για την εξέλιξη του πολιτισμού. Τα **επιτεύγματα** του ελληνικού πολιτισμού γεννήθηκαν μέσα από τη λειτουργία του θεσμού της πόλης-κράτους.

Μερικά από τα **επιτεύγματα** της δραστηριότητας του ανθρώπου στο πλαίσιο της πόλης-κράτους ήταν:

- η δημοκρατία
- η ποίηση και ιδιαίτερα το θέατρο
- η φιλοσοφία
- η ρητορεία
- η πολεοδομία και
- η επιστήμη

Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΟΜΗΡΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

τέλη 9^{ου} αιώνα π.Χ.

Αίτια της οικονομικής κρίσης

Προς τα τέλη του 9ου αι. π.Χ.

οι ομηρικές κοινότητες

- παρουσίαζαν σταδιακή πληθυσμιακή αύξηση
- προκλήθηκε οικονομική κρίση

1. περιορισμένες εκτάσεις καλλιεργήσιμης γης
2. περιορισμένα μέσα εκμετάλλευσης
3. συγκέντρωση της γης σε λίγους
4. απουσία εργασιακής ειδίκευσης
5. έλλειψη άλλων πόρων πέρα από την εκμετάλλευση της γης

Αίτια της πολιτικής κρίσης

Συνέπεια της οικονομικής κρίσης ήταν η
πολιτική κρίση
με τον περιορισμό της δύναμης του βασιλιά

1. αύξηση της δύναμης των ευγενών
2. έλλειψη οργανωμένου στρατού
3. αμφισβήτηση της εξουσίας του βασιλιά από τους ευγενείς

Ευγενείς

- Είχαν γη.
- Ήταν γνωστοί με τα ονόματα **αγαθοί, άριστοι, ευπατρίδες, εσθλοί**, κ.ά., ονόματα που υποδήλωναν την προέλευση και την κοινωνική τους υπόσταση.
- Ασκούσαν το σώμα και καλλιεργούσαν το πνεύμα τους το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου.
- Έτρεφαν άλογα και βρίσκονταν σε συνεχή πολεμική ετοιμότητα → ονομάστηκαν και **ιππείς**.

Πλήθος

- Πρόκειται για μεγάλο αριθμό μικρών ή μεσαίων καλλιεργητών ή και ακτημόνων → γνωστοί με τα ονόματα πλήθος, όχλος, κακοί κ.ά.
- Πολλοί απ' αυτούς ασχολήθηκαν με τη βιοτεχνία, το εμπόριο, τη ναυτιλία και πλούτισαν.
- Δεν εξισώθηκαν εξαρχής πολιτικά με τους ευγενείς.

Δούλοι

- Τα πρώτα στάδια της ιστορικής πορείας των πόλεων-κρατών ήταν συνδεδεμένα με **την ανάπτυξη της δουλείας**.
- Η ανάπτυξη του θεσμού της δουλείας συνδέεται άμεσα με την αντίληψη ότι **ο πολίτης πρέπει να είναι απαλλαγμένος από τις εργασίες** για να ασχολείται μόνο με τις υποθέσεις της πόλης, με τα κοινά.

Ο αριθμός των δούλων αυξήθηκε

- εξαιτίας των **χρεών προς τους ευγενείς** → Αθήνα μέχρι τις αρχές του 6ου αι. π.Χ.
- εξαιτίας των **κατακτητικών πολέμων** → Σπάρτη

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η οικονομική κρίση των ομηρικών χρόνων συνεχίστηκε και στα πρώτα στάδια οργάνωσης των πόλεων-κρατών, καθώς το υπάρχον σύστημα της κλειστής αγροτικής οικονομίας δεν επαρκούσε.

Οι λύσεις που δόθηκαν ήταν οι ακόλουθες:

1. ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου
2. κατακτητικοί πόλεμοι και εδαφική επέκταση
3. ίδρυση αποικιών

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΟΛΕΩΝ-ΚΡΑΤΩΝ

- Κάποιες πόλεις-κράτη εφάρμοσαν μια από τις προαναφερθείσες λύσεις.
- Κάποιες άλλες τις συνδύασαν για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους.

Η Κόρινθος, τα Μέγαρα, η Χαλκίδα, η Μίλητος κ.α. συνδύασαν αυτές τις λύσεις με την ίδρυση αποικιών.

Η Αθήνα ξεπέρασε την κρίση με την ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου.

Η Σπάρτη, το Άργος, η Ήλιδα κ.α. με την κατάκτηση γειτονικών τους περιοχών.

Η Κόρινθος, τα Μέγαρα, η Χαλκίδα, η Μίλητος κ.α. συνδύασαν αυτές τις λύσεις με την ίδρυση αποικιών.

Η Αθήνα ξεπέρασε την κρίση με την ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου.

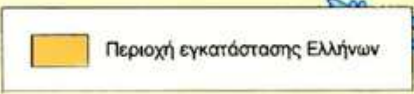
Η Σπάρτη, το Άργος, η Ήλιδα κ.α. με την κατάκτηση γειτονικών τους περιοχών.

ΑΛΛΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΛΑ

- Όσα τμήματα του ελληνικού κόσμου παρέμειναν απομονωμένα και δεν είχαν συνεχείς επαφές με τους άλλους Έλληνες, όπως
 - οι Αρκάδες,
 - οι Αιτωλοί,
 - οι Ακαρνάνες,
 - οι Ηπειρώτες,
 - οι Μακεδόνες και άλλοι
- δεν ακολούθησαν την ίδια οικονομική πορεία και διατήρησαν τη φυλετική οργάνωση.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ

(8^{ος} -6^{ος} αιώνας π.Χ.)

Στο χάρτη εικονίζονται περιοχές εγκατάστασης των Ελλήνων από τον 8^ο έως τον 6^ο αιώνα π.Χ.
Τι παρατηρείτε;

Χαρακτηριστικά του β' ελληνικού αποικισμού

Ο όρος προέρχεται από το ρ. αποικίζω (στέλνω μακριά από τον οίκο, από την πατρίδα) και δηλώνει

- την αναγκαστική μετακίνηση,
- την εγκατάσταση σε άλλη περιοχή και
- τη δημιουργία νέας πόλης.

- Η ίδρυση των αποικιών την αρχαϊκή εποχή:

1. ήταν επιχείρηση οργανωμένη εξ ολοκλήρου από τη μητέρα-πόλη (μητρόπολη)
2. οι αποικίες ήταν νέες πόλεις-κράτη αυτόνομες και αυτάρκες
3. οι δεσμοί τους με τις μητέρες-πόλεις ήταν χαλαροί, σε μερικές περιπτώσεις ανύπαρκτοι ενώ σε σπάνιες περιπτώσεις οι σχέσεις ήταν εχθρικές.

Το φαινόμενο αυτό διαφέρει από την εξάπλωση των ελληνικών φύλων στα μικρασιατικά παράλια (11ος-9ος αι.

π.Χ.).

Αίτια του αποικισμού

1. η **στενοχωρία**, δηλαδή το πρόβλημα που προέκυψε από την αύξηση του πληθυσμού και τις περιορισμένες εκτάσεις καλλιέργειας.
2. η **έλλειψη πρώτων υλών**, ιδιαίτερα μετάλλων.
3. η **αναζήτηση νέων αγορών** για την προμήθεια και την πώληση αγαθών.
4. οι **εσωτερικές πολιτικές κρίσεις** που οδηγούσαν σε απομόνωση μια ομάδα κατοίκων.
5. οι **γνώσεις** που διέθεταν για τους θαλάσσιους δρόμους και τις περιοχές εγκατάστασης.
6. ο **ριψοκίνδυνος χαρακτήρας** των Ελλήνων εκείνης της εποχής, όπως αντανακλάται μέσα από την Οδύσσεια.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Του β' ελληνικού αποικισμού (8^{ος} -6^{ος} αι. π.Χ.)

Από τα μέσα του 8ου αι. π.Χ. μέχρι και τα μέσα του 6ου αι. π.Χ.

οι Έλληνες

- εξαπλώθηκαν στη Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο, στα όρια του τότε γνωστού κόσμου.
- περιόρισαν τη δραστηριότητα άλλων λαών και ιδιαίτερα των Φοινίκων.

Η αποικιστική εξάπλωση των Ελλήνων

- επανασύνδεσε ουσιαστικά τους Έλληνες με τη Μεσόγειο
- είχε σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία, την κοινωνία και την πολιτιστική εξέλιξη αυτής της περιόδου.

1) Οι Έλληνες μετέφεραν στις νέες τους πατρίδες

- τις θρησκευτικές πεποιθήσεις
- τις πολιτικές πρακτικές
- τις αισθητικές αντιλήψεις
- τον τρόπο ζωής

2) Οι Έλληνες έδωσαν και πήραν πολιτιστικά στοιχεία στις επαφές τους με τους γηγενείς.

- η **διάδοση της γραφής** → το χαλκιδικό αλφάβητο, μια μορφή του ελληνικού αλφαβήτου, διαδόθηκε από τους Χαλκιδείς αποίκους στους ιταλικούς λαούς και έγινε στη συνέχεια το πρότυπο για το λατινικό αλφάβητο.

- 3) Η οικονομική κρίση αντιμετωπίστηκε έξω από τα όρια των πόλεων-κρατών, σε ευρύτερο οικονομικό χώρο
- **Αναπτύχθηκε** ο δευτερογενής και τριτογενής τομέας της οικονομίας.
 - Το εμπόριο απέκτησε χαρακτήρα εμπορευματοχρηματικό με την κοπή και τη χρήση νομίσματος
- ➔ **Το νόμισμα γίνεται τώρα το κύριο μέσο συναλλαγής.**

Δραχμή της Αίγινας 404 π.Χ.

4) Αλλάζει η κοινωνία των πόλεων-κρατών

- Οι πολίτες που πλούτισαν από το εμπόριο διεκδίκησαν μερίδιο στην άσκηση της εξουσίας.
- Η αριστοκρατικά οργανωμένη κοινωνία πέρασε κρίση.
- Αναπτύχθηκε η δουλεία λόγω της ανάγκης για περισσότερα και φθηνότερα εργατικά χέρια
 - ➔ Για πρώτη φορά αυτήν την εποχή χρησιμοποιήθηκαν **δούλοι αργυρώνητοι**, δηλαδή αγορασμένοι, ως παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης.

ΤΑ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ

Ο τρόπος άσκησης της εξουσίας και η συμμετοχή ή μη των πολιτών σε αυτόν όριζε το **πολίτευμα**.

Μέσα από το θεσμό της πόλης-κράτους

- λειτουργήσαν οι **κοινωνικοί ανταγωνισμοί** και
- ασκήθηκε η εξουσία από τις εκάστοτε **ισχυρές κοινωνικές τάξεις**.

Είναι ευνόητο ότι οι κοινωνικές συγκρούσεις
και οι πολιτειακές μεταβολές είχαν
διαφορετική εξέλιξη σε κάθε πόλη-κράτος.

Βασιλεία

Αριστοκρατία

Ολιγαρχία

Τυραννίδα

Δημοκρατία

Βασιλεία

- Η δημιουργία των πόλεων-κρατών συνδέεται με την παρακμή και την πτώση της βασιλείας.
- Το πολίτευμα της βασιλείας παρέμεινε μόνο σε περιοχές που διατήρησαν τον φυλετικό τρόπο οργάνωσης και δε δημιούργησαν πόλεις-κράτη όπως
 - η Ήπειρος, η Μακεδονία κ.α.

Αριστοκρατία

- Ο θεσμός της πόλης-κράτους ξεκίνησε με την επικράτηση των ευγενών και με την εγκαθίδρυση αριστοκρατικών πολιτευμάτων.
- Στα αριστοκρατικά καθεστώτα η εξουσία βρισκόταν στα χέρια των αρίστων,
 - αντλούσαν τη δύναμη από
 - την καταγωγή τους και
 - την κατοχή γης.

Κρίση της αριστοκρατίας

Νέες κοινωνικές ομάδες έρχονται στην επιφάνεια μετά τις οικονομικές εξελίξεις που προκάλεσε ο **αποικισμός** με την ανάπτυξη του **εμπορίου**, όπως

- οι βιοτέχνες
 - οι έμποροι
 - οι ναυτικοί
 - οι τεχνίτες
- Οι νέες κοινωνικές ομάδες όξυναν τον κοινωνικό ανταγωνισμό και διεκδίκησαν μέσα από συγκρούσεις μερίδιο στην άσκηση της εξουσίας.

Ο ρόλος της οπλιτικής φάλαγγας στην κρίση της αριστοκρατίας

Στην κρίση της αριστοκρατίας συνέβαλε **η οπλιτική φάλαγγα**.

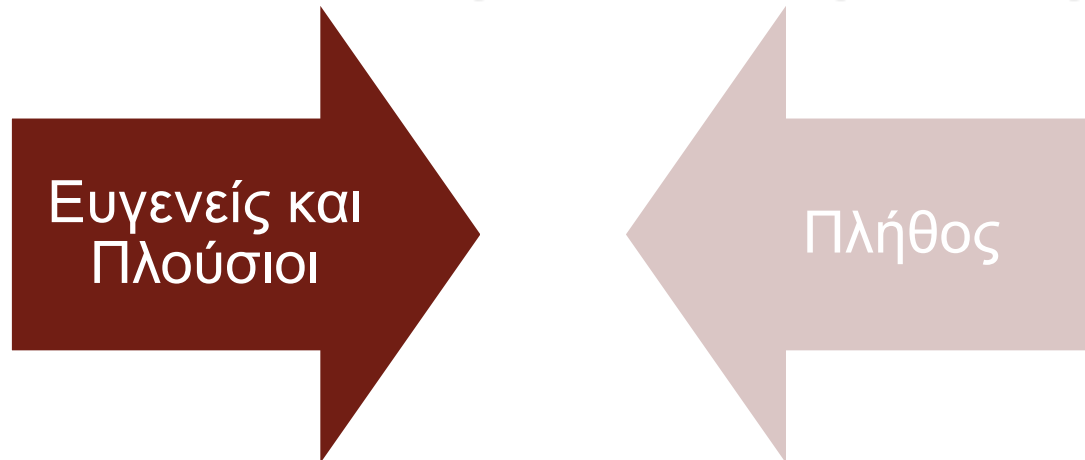
- Ήταν ένα καινούριο **στρατιωτικό σώμα**, στο οποίο ανήκαν όσοι από τους πολίτες
 - απέκτησαν την ιδιότητα του **πολεμιστή** και
 - είχαν την **οικονομική ευχέρεια** να εξοπλίζονται με δικά τους έξοδα.
- Η φάλαγγα των οπλιτών οδήγησε στην **ανάπτυξη της ιδέας της ισότητας** ακόμα και ως προς την άσκηση της εξουσίας.

Όξυνση κοινωνικών συγκρούσεων

Στα τέλη του 7ου αι. π.Χ. και τις αρχές του 6ου αι. π.Χ.

- Οι **διαφορές οξύνθηκαν**
- Οι **αγώνες** μεταξύ των ευγενών και των πλουσίων και του πλήθους από την άλλη **έγιναν ιδιαίτερα σκληροί.**

Κωδικοποίηση δικαίου

- Σε πολλές πόλεις η κατάσταση αντιμετωπίστηκε με την **κωδικοποίηση** του **άγραφου, εθιμικού δικαίου**.
- Η καταγραφή των νόμων **ανατέθηκε** σε πρόσωπα κοινής αποδοχής, προερχόμενα κυρίως από την τάξη των ευγενών, τους **νομοθέτες ή αйсυμνήτες**.

Νομοθέτες ή Αισυμνήτες

Χαρώνδας

Έζησε μάλλον τον 6ο π.Χ. αιώνα στη Σικελία.

Ζάλευκος

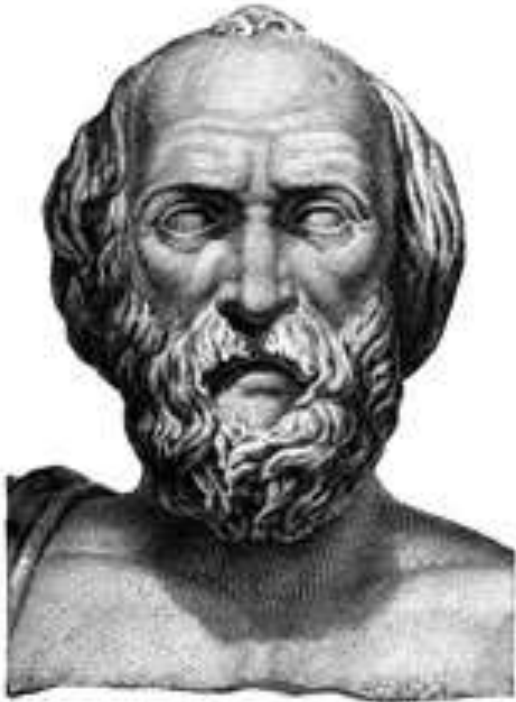
Έζησε τον 7ο π.Χ. αιώνα στους Επιζεφύριους Λοκρούς στην Κάτω Ιταλία.

Νομοθέτες ή Αισυμνήτες

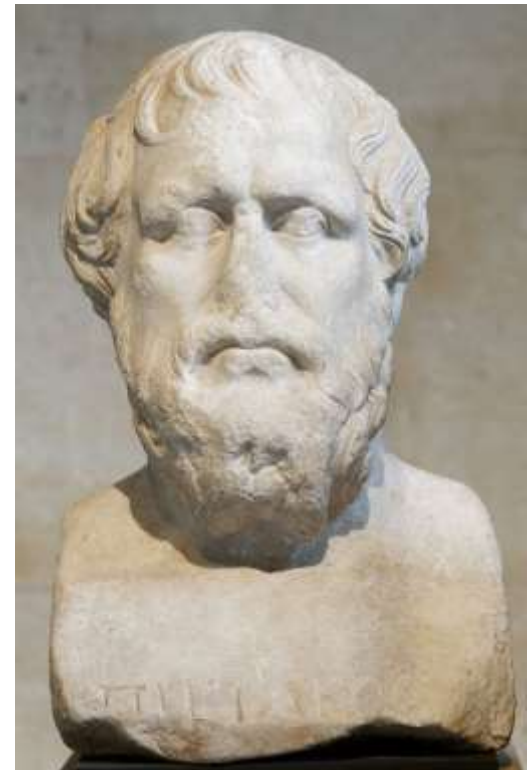
Λυκούργος ο Σπαρτιάτης

Έζησε γύρω στο 800 π.Χ. Οι μεταρρυθμίσεις του απευθύνονταν στις τρεις αρετές των Σπαρτιατών: ισότητα (μεταξύ των πολιτών), στρατιωτική ικανότητα και λιτότητα.

Πιπτακός ο Μυτιληναίος

Έζησε 7^ο και 6^ο αι. π.Χ., ένας από τους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδας

Νομοθέτες ή Αισυμνήτες

Δράκων

Ήταν ο πρώτος που κατέγραψε τους νόμους στην Αρχαία Αθήνα με εντολή των Αθηναίων.

- Οι νόμοι του Δράκοντα ήταν ιδιαίτερα αυστηροί νόμοι «Δρακόντειοι νόμοι».
- Σήμερα η αυστηρότητα στη λήψη μέτρων αποδίδεται με τη φράση «Δρακόντεια μέτρα».

Σόλων ο Αθηναίος

Έζησε (περ. 639 - 559 π.Χ.) ήταν νομοθέτης, φιλόσοφος, ποιητής και ένας από τους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδας.

Συνέπεια της κωδικοποίησης των νόμων

- Με την καταγραφή των νόμων στις περισσότερες πόλεις **διευρύνθηκε η πολιτική βάση**, εφόσον η συμμετοχή στη διακυβέρνηση της πολιτείας έγινε ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των πολιτών,
- όπως συνέβη στην Αθήνα με τη νομοθεσία του Σόλωνα.

Ολιγαρχία

- Το πολίτευμα με τη διεύρυνση της πολιτικής βάσης με κριτήρια οικονομικά, μεταβλήθηκε σε ολιγαρχικό ή αλλιώς τιμοκρατικό (η εκ τιμημάτων πολιτεία), επειδή κριτήριο της διάκρισης των πολιτών ήταν τα «**τιμήματα**», δηλαδή τα **εισοδήματα**.

Τυραννίδα

Η επικράτηση των «ολίγων» δεν έδωσε λύσεις στα προβλήματα του πλήθους.

Οι αντιθέσεις

- διατηρήθηκαν και σε ορισμένες περιπτώσεις
- υποδαυλίστηκαν από **πρόσωπα** που ήθελαν να εκμεταλλευτούν τις κοινωνικές αναταραχές για να επιβάλλουν τη δική τους εξουσία.
 - Τέτοια πρόσωπα συνήθως ήταν ευγενείς που είχαν αναδειχθεί ηγέτες των κατώτερων κοινωνικών ομάδων, με την υποστήριξη των οποίων κατόρθωναν να καταλάβουν την εξουσία.

Τυραννίδα

- Η **προσωπική εξουσία** που επέβαλλαν άτομα συνήθως ευγενικής καταγωγής που είχαν ηγετικό ρόλο και υποστηρίζονταν από κοινωνικές ομάδες ονομαζόταν **τυραννίδα**.
 - Η λέξη «τύραννος» ήταν μάλλον λυδικής προέλευσης.
- Ορισμένοι από τους τυράννους αναδείχθηκαν σε καλούς ηγέτες, που φρόντισαν για
 - την ανάπτυξη της πόλης τους και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των πολιτών.
- Οι περισσότεροι τύραννοι είχαν βίαιο τέλος.
 - Οι δολοφονικές απόπειρες εναντίον τους εκφράζουν με σαφήνεια και τις διαθέσεις των πολιτών.

Τύραννοι

1. ο Πολυκράτης στη Σάμο
 2. ο Περίανδρος στην Κόρινθο
 3. ο Θεαγένης στα Μέγαρα
 4. ο Πεισίστρατος στην Αθήνα
- κ.α.

Εξελίξεις

- Περίπου στα τέλη του 6ου αι. π.Χ. μετά την πτώση των τυραννικών καθεστώτων
 - στις περισσότερες πόλεις επιβλήθηκαν εκ νέου ολιγαρχικά καθεστώτα
 - σε άλλες έγιναν μεταρρυθμιστικές νομοθετικές προσπάθειες που άνοιξαν το δρόμο προς τη δημοκρατία (**μεταρρύθμιση του Κλεισθένη στην Αθήνα**).

Δημοκρατία

Στο δημοκρατικό πολίτευμα κυρίαρχο πολιτειακό όργανο είναι η **εκκλησία του δήμου**, δηλαδή η συνέλευση όλων των ενηλίκων κατοίκων που είχαν πολιτικά δικαιώματα.

Σε κάθε πολίτη δινόταν η δυνατότητα

- να παίρνει το λόγο, να διατυπώνει ελεύθερα την άποψή του
(ισηγορία)
- να συμμετέχει στη διαμόρφωση και στην ψήφιση των νόμων
(ισονομία)

Οι πολιτειακές μεταβολές στις πόλεις

- Στη διάρκεια της αρχαϊκής εποχής κάθε πόλη-κράτος **παγίωσε** ένα **σύστημα διακυβέρνησης**
 - μέσα από κοινωνικές ανακατατάξεις και «στάσεις».

Οι πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι της Σπάρτης και της Αθήνας.

- **Η Σπάρτη** κατά τον 7ο αι. π.Χ. διαμόρφωσε ένα ολιγαρχικό πολίτευμα, το οποίο διατήρησε μέχρι τη ρωμαϊκή κατάκτηση, το 2ο αι. π.Χ.
- **Η Αθήνα** διήνυσε όλο το φάσμα των πολιτειακών εξελίξεων,
 - από την αριστοκρατική οργάνωση τον 7ο αι. π.Χ.
 - μέχρι τη θεμελίωση της δημοκρατίας στα τέλη του 6ου αι. π.Χ.

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Γράμματα

Ποίηση

- Ο ποιητικός λόγος αποκτά προσωπικό ύφος, εκφράζει βιώματα και συναισθήματα.

Πεζός λόγος

- Ο πεζός λόγος μέσα από τη σκέψη των πρώτων φιλοσόφων (φυσικών φιλοσόφων)
- επιχειρεί να εξηγήσει τη δημιουργία του κόσμου
- να αφηγηθεί ήθη, έθιμα λαών, δημιουργώντας τα πρώτα δείγματα ιστορικής γραφής.

Αρχαϊκή Τέχνη

- Η τέχνη της αρχαϊκής εποχής **δέχτηκε επιρροές** από πρότυπα της Ανατολής (**ανατολίζουσα φάση***)
- Σταδιακά **διαμόρφωσε χαρακτηριστικά** που πρόβαλλαν τις ελληνικές αισθητικές αντιλήψεις.

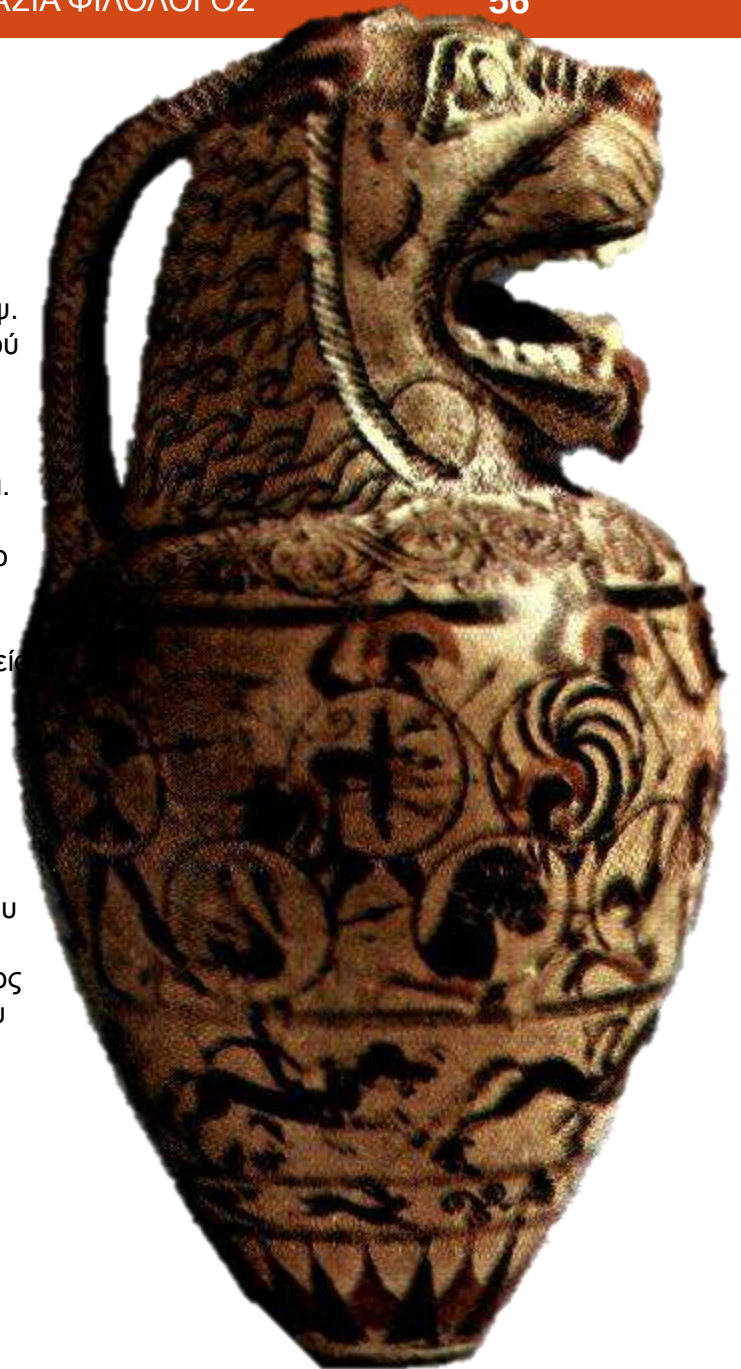
ανατολίζουσα φάση

η χρονική περίοδος της ελληνικής αρχαιότητας (7ος αι. π.Χ. και αρχές του 6ου αι. π.Χ.) κατά την οποία χρησιμοποιήθηκαν στη διακόσμηση των έργων της πλαστικής και της κεραμικής στοιχεία προερχόμενα από την Ανατολή, όπως λέοντες, πάνθηρες, φανταστικά ζώα - σφίγγες, γρύπες - ρόδακες, άνθη λωτού κ.ά.

Οινοχόη ροδιακού εργαστηρίου (αρχές του 6ου αι. π.Χ.). Η Ρόδος ήταν ένα άλλο σημαντικό κέντρο παραγωγής αγγείων της ανατολίζουσας* περιόδου. (Παρίσι, Μουσείο Λούβρου)

Μικρό αγγείο (ύψ. 7 εκ.) κορινθιακού εργαστηρίου. Η Κόρινθος τον 7ο αι. π.Χ. και στις αρχές του 6ου αι. π.Χ. είναι ένα σπουδαίο κέντρο εμπορίου και παραγωγής αγγείων. Το αγγείο αυτό στο επάνω μέρος καταλήγει σε κεφάλι λιονταριού - στοιχείο ανατολικό. Σε πλατιά ζώνη, που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του σώματος του αποδίδεται με εξαιρετη δεξιότητα σύγκρουση οπλιτών. (Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο)

Αρχαϊκή Τέχνη

Δημιουργήθηκαν **δύο**

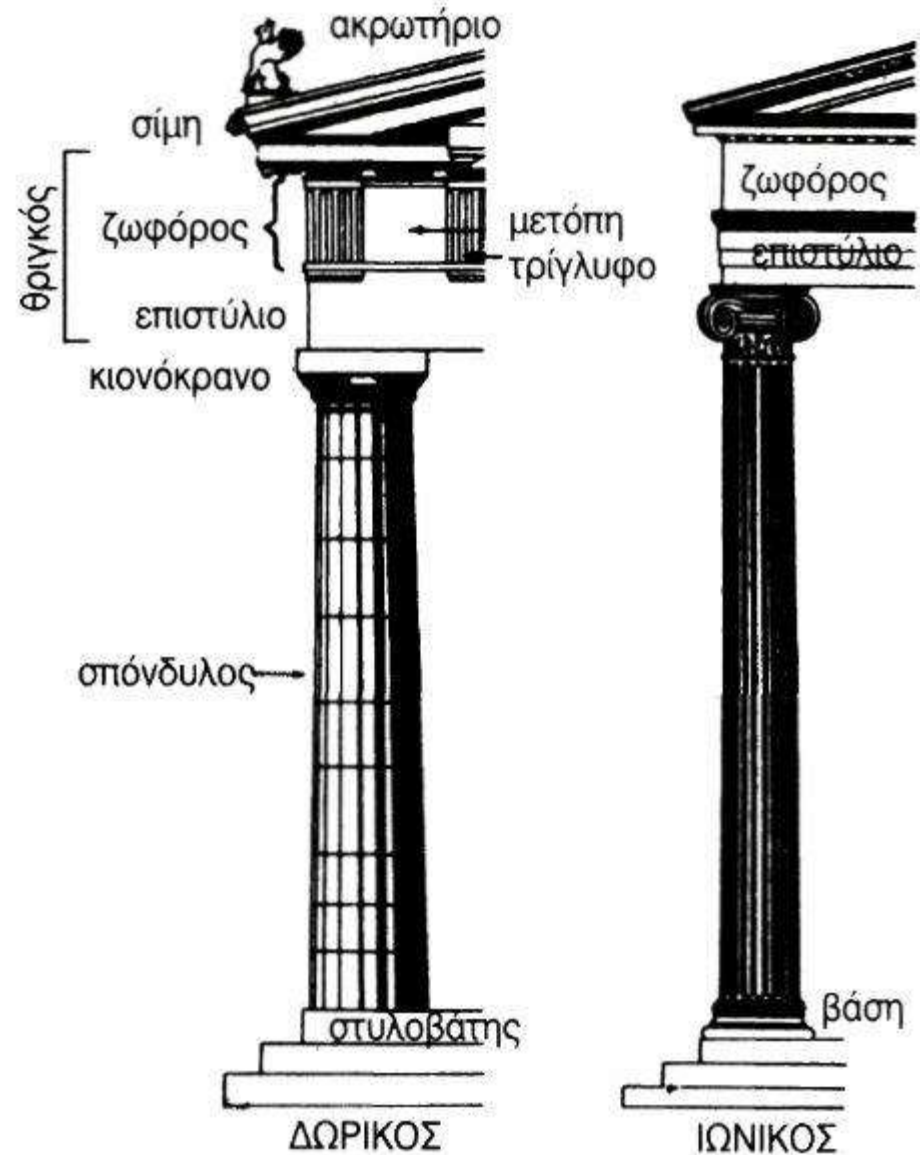
βασικοί

αρχιτεκτονικοί

ρυθμοί,

- ο **δωρικός** και

- ο **ιωνικός**

Αρχαϊκή Τέχνη

Κατασκευάστηκαν
τα **πρώτα μεγάλα
αγάλματα**,

- οι **κούροι** και
- οι **κόρες**

Η Πεπλοφόρος (περ. 530 π.Χ.)

Ο Κούρος της
Αναβύσσου
(«Κροίσος»),
Αρχαιολογικό
Μουσείο
Αθηνών, 540 -
515 π.Χ. με
αναθηματική
αφιέρωση στη
βάση του
αγάλματος.

Αρχαϊκή Τέχνη

Εξελίχθηκε σε εντυπωσιακό σημείο η **κεραμική τέχνη** με τους

- **μελανόμορφο ρυθμό**
- **ερυθρόμορφο ρυθμό**

Μελανόμορφος ρυθμός

Οι μορφές ζωγραφίζονται με μαύρο χρώμα πάνω στον πηλό.

Αμφορέας διακοσμημένος από τον Εξηκία, Αθηναίο αγγειογράφο που εικονίζεται η μάχη του Αχιλλέα με την βασίλισσα των αμαζόνων Πενθεσίλεια.
(Βρετανικό Μουσείο)

Αρχαϊκή Τέχνη

Εξελίχθηκε σε εντυπωσιακό σημείο η **κεραμική τέχνη** με τους

- **μελανόμορφο ρυθμό**
- **ερυθρόμορφο ρυθμό**

Ερυθρόμορφος ρυθμός
Οι μορφές ζωγραφίζονται με ερυθρό χρώμα πάνω σε μαύρη επιφάνεια πηλού.

Ο Οιδίπους και η Σφίγγα, ερυθρόμορφος αμφορέας του Ζωγράφου του Αχιλλέας από την Νόλα της Μεγάλης Ελλάδας, περ. 440-430 π.Χ.

Διάδοση της αρχαϊκής τέχνης

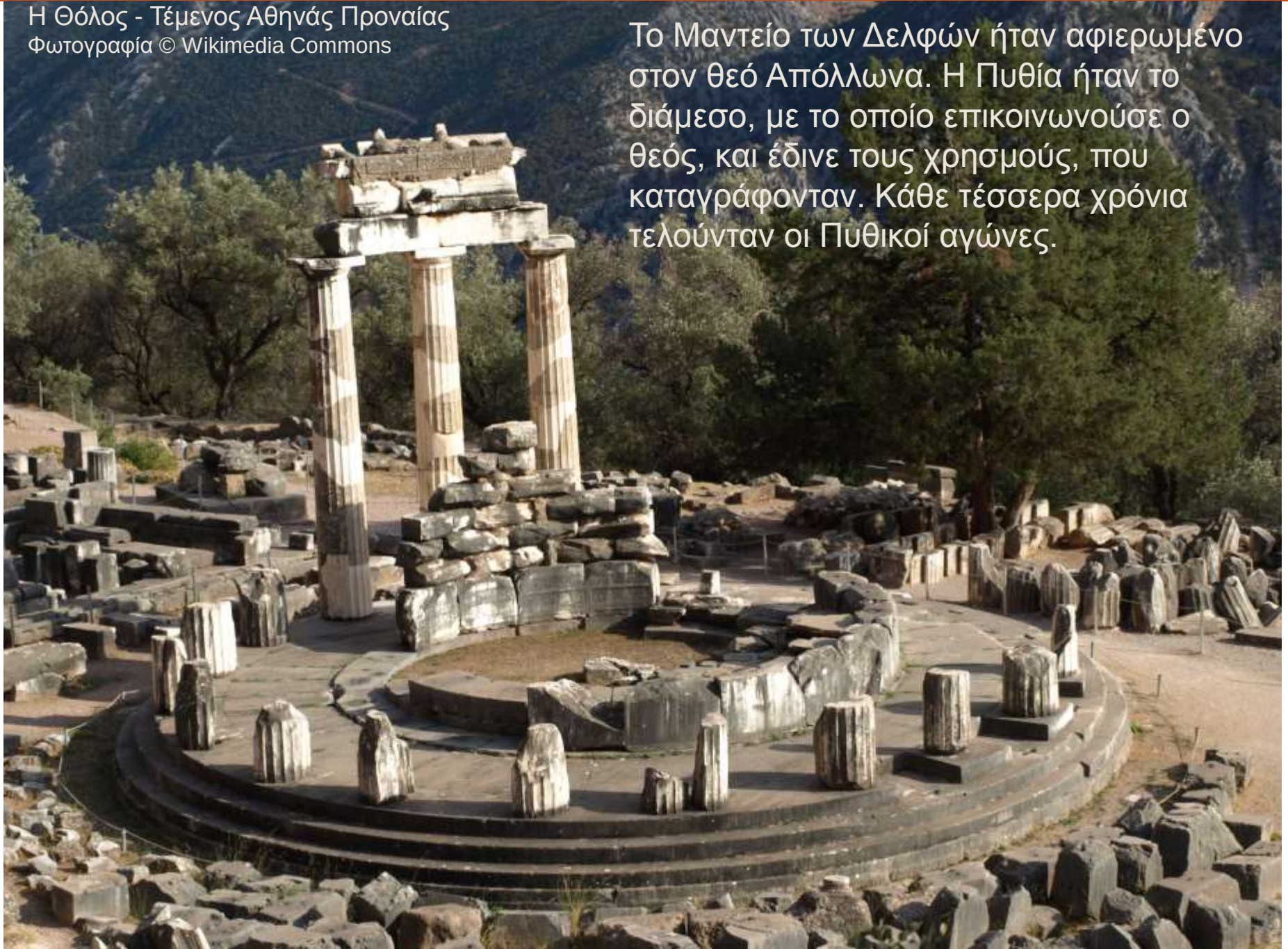
- Οι πρώτες πνευματικές και καλλιτεχνικές ανησυχίες εντοπίζονται κυρίως στην **Ιωνία**
 - όπου γεννήθηκε και η φιλοσοφία.
- Διαδίδονται γρήγορα και στον **υπόλοιπο ελληνικό χώρο**
 - μητροπολιτικό και **αποικιακό**

Θρησκεία

- Αποκρυσταλλώνονται οι **θρησκευτικές δοξασίες** και ο **τρόπος λατρείας** των θεών.
- Τα **χαρακτηριστικά** της μορφής κάθε θεού γίνονται **κοινά** σε πανελλήνιο επίπεδο.
- Ορισμένοι τόποι λατρείας εξελίσσονται σε **πανελλήνια ιερά** με φήμη και πέρα από τα ελληνικά όρια
 - όπως στους Δελφούς, στην Ολυμπία, στη Δήλο κ.ά.

Η Θόλος - Τέμενος Αθηνάς Προναίας
Φωτογραφία © Wikimedia Commons

Το Μαντείο των Δελφών ήταν αφιερωμένο στον θεό Απόλλωνα. Η Πυθία ήταν το διάμεσο, με το οποίο επικοινωνούσε ο θεός, και έδινε τους χρησμούς, που καταγράφονταν. Κάθε τέσσερα χρόνια τελούνταν οι Πυθικοί αγώνες.

Ένα από τα σημαντικότερα Ιερά της Αρχαιότητας, αφιερωμένο στον πατέρα των θεών, Ολύμπιο Δία.
Η Ολυμπία είναι ο τόπος όπου γεννήθηκαν και τελούνταν κατά την αρχαιότητα οι Ολυμπιακοί Αγώνες.

Το Απολλώνιο Ιερό, εδραιωμένο ήδη από τους ομηρικούς χρόνους, έφθασε στη μεγαλύτερη ακμή του στη διάρκεια των αρχαϊκών (7ος-6ος αι. π.Χ.) και κλασικών (5ος-4ος αι. π.Χ.) χρόνων.

Έλληνες απ' όλο τον τότε ελληνικό κόσμο συγκεντρώνονταν στο νησί για να λατρέψουν τον θεό του φωτός Απόλλωνα και την δίδυμη αδελφή του Άρτεμη, θεά της Σελήνης.

Πηγή: <http://odysseus.culture.gr/>

